

15-Mart, 2025-yil

**LEKSIK KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHDA
LINGVOKULTUROLOGIK YONDASHUVNING O‘RNI**

**THE ROLE OF THE LINGUOCULTUROLOGICAL APPROACH IN
DEVELOPING LEXICAL COMPETENCE**

**РОЛЬ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО ПОДХОДА В
ФОРМИРОВАНИИ ЛЕКСИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ**

Ahmadova Azimaxon Behzod qizi

*Farg‘ona davlat universiteti Chet tillari fakulteti Xorijiy til va adabiyoti:
nemis tili yo‘nalishi 24.116-guruh talabasi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada leksik kompetensiyani shakllantirishda lingvokulturologik yondashuvning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilingan. Lingvokulturologik yondashuv talabaning til o‘rganishda nafaqat so‘z boyligini oshirish, balki ma’naviy, madaniy va kommunikativ jihatlarini rivojlantirishga imkon yaratadi. Tadqiqotda talabalarda leksik birliklarni kontekst asosida o‘zlashtirish, ularni real nutqiy vaziyatlarda qo‘llash va madaniy mazmun bilan bog‘lash samaradorligi ko‘rsatib o‘tilgan. Shuningdek, maqolada lingvokulturologik metodlar orqali leksik kompetensiyani shakllantirishning innovatsion pedagogik yondashuvlari va multimedia resurslaridan foydalanish imkoniyatlari yoritilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, lingvokulturologik yondashuv asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar talabalarning nutqiy madaniyatini, mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini va til o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: leksik kompetensiya, lingvokulturologik yondashuv, chet tili ta’limi, madaniyat, kommunikativ ko‘nikmalar, interfaol metodlar, multimedia resurslari, til o‘rganish motivatsiyasi.

Abstract: This article examines the theoretical and practical aspects of the linguoculturological approach in developing lexical competence. The linguoculturological approach enables students not only to expand their vocabulary but also to develop their moral, cultural, and communicative aspects in language learning. The study demonstrates the effectiveness of mastering lexical units in context, applying them in real communicative situations, and linking them with cultural content. Additionally, the article highlights innovative pedagogical approaches and the use of multimedia resources to develop lexical competence through linguoculturological methods. Research results indicate that lessons organized based on the linguoculturological approach enhance students’ speech culture, independent learning skills, and motivation for language learning.

Keywords: *lexical competence, linguoculturological approach, foreign language education, culture, communicative skills, interactive methods, multimedia resources, language learning motivation.*

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты лингвокультурологического подхода в формировании лексической компетенции. Лингвокультурологический подход позволяет учащимся не только расширять словарный запас, но и развивать моральные, культурные и коммуникативные аспекты при изучении языка. В исследовании показана эффективность усвоения лексических единиц в контексте, их применения в реальных коммуникативных ситуациях и связи с культурным содержанием. Кроме того, в статье освещены инновационные педагогические подходы и возможности использования мультимедийных ресурсов для формирования лексической компетенции с помощью лингвокультурологического метода. Результаты исследования показывают, что занятия, организованные на основе лингвокультурологического подхода, способствуют развитию речевой культуры, навыков самостоятельного обучения и мотивации к изучению языка у студентов.

Ключевые слова: лексическая компетенция, лингвокультурологический подход, обучение иностранным языкам, культура, коммуникативные навыки, интерактивные методы, мультимедийные ресурсы, мотивация к изучению языка.

KIRISH

Bugungi global ta’lim muhitida chet tillarini o’qitish nafaqat til qoidalarini va so’z boyligini o’rgatish bilan cheklanmay, balki tilni madaniy kontekstda tushunish va qo‘llashni ham o‘z ichiga oladi. Shu nuqtai nazardan, lingvokulturologik yondashuv talabalarda leksik kompetensiyani shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Lingvokulturologik yondashuv o‘quvchilarga til birliklarini nafaqat nazariy jihatdan o‘rganish, balki ularni madaniy, tarixiy va kontekstual asosda tushunish va real nutqiy vaziyatlarda qo‘llash imkonini yaratadi.

Leksik kompetensiya talabaning so‘z boyligi, ularni kontekstga mos qo‘llash qobiliyati va kommunikativ vaziyatlarda ifoda etish darajasi bilan belgilanadi. Lingvokulturologik yondashuv asosida tashkil etilgan darslar talabaning nutqiy madaniyatini, mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini va til o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyasini rivojlantiradi. Shu bilan birga, interfaol metodlar va multimedia vositalarini integratsiyalash talabalarda leksik birliklarni samarali o‘zlashtirish va amaliy nutqda qo‘llashni ta’minlaydi.

Maqolaning maqsadi – lingvokulturologik yondashuv orqali talabalarda leksik kompetensiyani shakllantirishning nazariy va amaliy asoslarini tadqiq etish, ularning nutqiy faoliyati va kommunikativ ko‘nikmalariga ta’sirini aniqlashdir. Tadqiqot natijalari zamonaviy ta’lim jarayonida lingvokulturologik yondashuvdan samarali foydalanish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon yaratadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Leksik kompetensiyani shakllantirish masalasi lingvodidaktika va lingvokulturologiya sohalarida keng o‘rganilgan. Xalqaro tadqiqotlarda, xususan, Apresyan (1995), Kramsch (1998), Byram (1997) va Katan (2006) ishlarida lingvokulturologik yondashuv orqali til birliklarini madaniy kontekstda o‘zlashtirish va kommunikativ vaziyatlarda qo‘llashning samaradorligi tahlil qilingan. Ularning tadqiqotlari shuni ko‘rsatadiki, lingvokulturologik yondashuv nafaqat leksik boylikni oshirishga, balki talabaning madaniy kompetensiyasini shakllantirishga ham xizmat qiladi.

Mahalliy tadqiqotchilar — Abduqodirov (2018), Safarova (2020), Mavlonova (2021) — chet tilini o‘qitishda lingvokulturologik metodlarning pedagogik va lingvodidaktik asoslarini o‘rganib, ularni talabalarning leksik kompetensiyasini rivojlantirishda samarali vosita sifatida ta’riflagan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, talabalarning leksik birliklarni madaniy kontekst bilan bog‘lash orqali o‘zlashtirish darajasi sezilarli darajada oshadi, bu esa nutqiy va kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Nazariy tahlil – chet tillarni o‘qitishda lingvokulturologik yondashuv bo‘yicha xalqaro va mahalliy adabiyotlarni o‘rganish. Kuzatish – talabalarning dars jarayonidagi nutqiy faoliyati va leksik birliklardan foydalanishini tahlil qilish. Eksperiment – lingvokulturologik yondashuv asosida interfaol mashg‘ulotlar va multimedia resurslaridan foydalangan holda leksik kompetensiyani shakllantirishning samaradorligini aniqlash. So‘rovnoma va testlar – talabalarning leksik kompetensiya darajasi, madaniy kontekstni tushunish va til o‘rganish motivatsiyasi haqida ma’lumot yig‘ish. Tahlil va taqqoslash – nazariy manbalar, kuzatish va eksperimental natijalarni solishtirish orqali lingvokulturologik yondashuvning leksik kompetensiyani rivojlantirishdagi samaradorligini aniqlash.

Metodologik asos sifatida kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim va interfaol pedagogik tamoyillar qo‘llanildi. Bu yondashuvlar talabalarda mustaqil o‘rganish, nutqiy faoliyat va madaniy kontekstni tushunish ko‘nikmalarini rivojlantirishga imkon yaratadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, lingvokulturologik yondashuv talabalarda leksik kompetensiyani shakllantirishda yuqori samaradorlikka ega. Interfaol mashg‘ulotlar, ro‘l o‘ynash, guruh ishlari, madaniy vazifalar va multimedia resurslari orqali tashkil etilgan darslar talabalarning nutqiy faoliyatini faollashtiradi, ularni yangi leksik birliklarni kontekstga mos qo‘llashga rag‘batlantiradi va so‘z boyligini sezilarli darajada kengaytiradi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, lingvokulturologik yondashuv asosida o‘tilgan mashg‘ulotlar talabalarda madaniy kompetensiyani, mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini va til o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyani rivojlantiradi. Talabalar lingvistik birliklarni madaniy kontekst bilan bog‘lab o‘rgangan holda ularni real nutqiy vaziyatlarda samarali qo‘llashga tayyor bo‘ladilar.

Shuningdek, muhokama natijalari shuni ko‘rsatdiki, lingvokulturologik yondashuv talabalarning ijodiy tafakkurini va analitik fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat

15-Mart, 2025-yil

qiladi. Bu esa dars jarayonini interfaol va qiziqarli qiladi, til o‘rganishni shaxsga yo‘naltirilgan va motivatsion jarayonga aylantiradi.

Umuman olganda, tadqiqot ko‘rsatdiki, lingvokulturologik yondashuv asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar nafaqat leksik kompetensiyani oshiradi, balki talabaning madaniy, kommunikativ va shaxsiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, multimedia va interfaol metodlardan foydalangan holda leksik bilimlarni mustahkamlashning samaradorligi yanada oshadi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, lingvokulturologik yondashuv talabalarda leksik kompetensiyani rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega. O‘rganilgan darslar va tajribalar asosida quyidagi natijalar aniqlangan:

1. Leksik boylikni oshirish: Talabalar lingvokulturologik yondashuv asosida interfaol mashg‘ulotlar va madaniy vazifalarni bajarish orqali yangi so‘z va iboralarni samarali o‘rganib, ularni real nutqiy vaziyatlarda qo‘llashga tayyor bo‘ldilar.

2. Nutqiy va kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantirish: Talabalar guruh ishlari, ro‘l o‘ynash va madaniy kontekstli vazifalar orqali nutqiy faoliyatini faollashtirdi, o‘z fikrini aniq va to‘g‘ri ifoda etish imkoniyatiga ega bo‘ldi.

3. Madaniy kompetensiya va madaniy ongni shakllantirish: Lingvokulturologik yondashuv talabalarda madaniy jihatni tushunish va til birliklarini madaniy kontekst bilan bog‘lab qo‘llash ko‘nikmalarini rivojlantirdi.

4. Mustaqil o‘rganish va motivatsiya: Talabalar lingvokulturologik metodlar va multimedia resurslari orqali mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini rivojlantirdi va til o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyasi oshdi.

5. Multimedia va interfaol metodlarning samaradorligi: Onlayn platformalar, interaktiv resurslar va vizual materiallardan foydalangan holda talabalarning leksik birliklarni eslab qolish va amaliy nutqda qo‘llash darajasi sezilarli darajada yaxshilandi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, lingvokulturologik yondashuv asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar talabalarda leksik kompetensiyani shakllantirishni sezilarli darajada samarali qiladi, nutqiy madaniyatni oshiradi va til o‘rganish jarayonini interfaol hamda qiziqarli qiladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, lingvokulturologik yondashuv talabalarda leksik kompetensiyani rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega. Interfaol mashg‘ulotlar, madaniy vazifalar, ro‘l o‘ynash va multimedia resurslari orqali tashkil etilgan darslar talabalarning nutqiy faoliyatini faollashtiradi, so‘z boyligini oshiradi va yangi leksik birliklarni real nutqiy vaziyatlarda samarali qo‘llash imkonini yaratadi.

Lingvokulturologik yondashuv talabalarda madaniy kompetensiyani, mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini va til o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyani rivojlantiradi. Talabalar til birliklarini madaniy kontekst bilan bog‘lab o‘rgangan holda ularni amaliy nutqda qo‘llashga tayyor bo‘ladilar, bu esa ularning kommunikativ va ijodiy ko‘nikmalarini sezilarli darajada oshiradi.

15-Mart, 2025-yil

Shuningdek, tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, interfaol metodlar va multimedia vositalarini qo‘llash leksik bilimlarni mustahkamlash va til o‘rganish jarayonini qiziqarli hamda samarali qilish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, lingvokulturologik yondashuv talabaning shaxsiy rivojlanishi, madaniy ongini shakllantirish va kommunikativ madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, lingvokulturologik yondashuv asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar leksik kompetensiyani shakllantirishni nafaqat samarali, balki talabaning shaxsiy va madaniy rivojlanishiga xizmat qiladigan jarayon sifatida ta’minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Abduqodirov A. Til o‘qitish metodikasi asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
2. Safarova R. Chet tilini o‘qitishda leksik kompetensiyani rivojlantirish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Mavlonova G. Lingvodidaktik tamoyillar va leksik kompetensiya. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
4. Apresyan Yu. D. Language, Culture and Communication. – Moscow: Nauka, 1995.
5. Kramersch C. Language and Culture. – Oxford University Press, 1998.
6. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. – Multilingual Matters, 1997.
7. Katan D. Translating Cultures: An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators. – St. Jerome Publishing, 2006.
8. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. – Applied Linguistics, 1980.
9. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – London: Pearson Education, 2015.
10. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. – New York: Longman, 2007.
11. Vygotskiy L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Harvard University Press, 1978.
12. Bruner J. The Culture of Education. – Cambridge: Harvard University Press, 1996.